

Yleiskaavaehdotus on pidetty yleisesti nähtävillä 8.12.2021-23.1.2022. Yleiskaavaehdotuksesta annettiin neljä (4) lausuntoa ja neljä (4) kirjallista muistutusta.

YLEISKAVAEHDOTUSVAIHEEN LAUSUNNOT JA MUISTUTUKSET (TIIVISTETTYINÄ KESKITTYEN MUUTOSesityksiin) JA NIIDEN HUOMIOONOTTAMINEN

1. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton lausunto 10.1.2022

Maakuntaliitto kiinnittää huomiota kaavaehdotuksessa siihen, että keskustan ampumaradan melualue vaikuttaisi puuttuvan kaavakartalta, vaikka kaavaselostuksen mukaan ampumaratojen melualueet on lisätty kaavaan. Lisäksi Putkelan ampumaradan melualueelle on osoitettu uusia rakennuspaikkoja. Maakuntaliitto esittää harkittavaksi, olisiko uusien rakennuspaikkojen osalta syytä huomioida jotenkin niiden sijaitseminen melualueelle esimerkiksi määräysten kautta.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitolla ei ole muuta huomautettavaa Ilomantsin kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaavaehdotukseen.

Vastine:

Keskustan ampumarata sijaitsee taajaman eteläosan teollisuusalueen eteläpuolelle. Alueella on siten muitakin melulähteitä. Alueelle melualueen osoittaminen ei siten ole yksiselitteinen eikä sen rajaaminen tässä yhteydessä ole tarpeellista. Alueen läheisyyteen ei olla osittamassa mitään melulle herkkää uutta maankäyttöä.

Putkelan ampumarata-alueen melualueelle sijoittuville muutamalle uudelle rantarakennuspaikalle lisätään kaavamerkintöihin seuraava maininta: Putkelan ampumaradan aiheuttamalla mahdollisella haitallisella melualueella rakennuspaikkojen ja rakennusten suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston antamat ulko- ja sisämelua koskevat ohjeavot.

2. Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon lausunto 19.1.2022

Arkeologisen kulttuuriperinnön huomioiminen kaavassa

Museo peräänkuuluttaa indeksinumeroiden liittämistä kaavakartalle, sillä tämä parantaa kaavan luettavuutta kohdemäärän ollessa suuri. Lisäksi museo huomauttaa, että kaavaselostuksen sivuilla 68–70 olevasta kohdeluettelosta puuttuu edelleen osa arkeologisen kulttuuriperinnön mj-tunnuksista, jotka yhdenmukaisuuden vuoksi on syytä lisätä luetteloon.

Museo on kaavan luonnosvaiheessa tuonut esiin myös inventoinnin lisäselvitystarpeen kahden kohteen osalta, jotka ovat tunnuksella 146500011 Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin kirjattu historiallisen ajan asuinpaikka Ryökkylä Viikatekivi sekä tunnuksella 1000004404 kirjattu kivikautinen asuinpaikka Tytärniemi. Perusteena täydennyksille museo esitti kohteiden välittömään läheisyyteen osoitettuja RA- sekä AO- rakennuspaikkoja, joiden vaikutuksia muinaisjäännöksille ei ollut mahdollista arvioida kohteiden aluerajausten perustuessa arvioihin.

Museo pitää ratkaisua poistaa Tytärniemen kivikautisen asuinpaikan läheisyydessä oleva RA-rakennuspaikka riittävänä, eikä kaavan vaikutusten arvioinnille kyseisen kohteen osalta ole tarvetta. Sen sijaan kohteen Ryökkylä Viikatekivi osalta selvitystarve on kuitenkin yhä olemassa; rakentamisen vaikutuksia muinaisjäännöksen välittömään läheisyyteen ei ole mahdollista arvioida kohteen laajuuden ollessa pintapuolisiin havaintoihin perustuva arvio. Muinaisjäännöksen jatkuminen muuttuvan maankäytön alueella tulee selvittää ennen kaavan hyväksymistä tai kaavaa muutettava siten, ettei muinaisjäännöksen läheisyyteen kohdistu asuinpaikkaa vaarantavaa maankäyttöä.

Vastine:

Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteille lisätään indeksinumeroit kaavakartalle. Myös museoviraston muinaisjäännösrekisteritunnukset lisätään selostuksen kohdeluetteloon. Muinaisjäännösrekisteriin kirjattu historiallisen ajan asuinpaikka Ryökkylä Viikatekivi -kohteen läheisyyteen osoitettu rakennuspaikka siirretään kauemmaksi kohteesta.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Museolle jää edelleen epäselväksi, onko esimerkiksi Pitkälähdessä tai Viitavalkamossa sijaitsevia rakennuksia (rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella 1920-, 30- ja 40-luvuilta) tarkasteltu. Museo pitää valitettavana, mikäli kaavan aikatauluksiireiden vuoksi koko kaava-alueella ei ole asianmukaisesti selvitetty.

Kaavaluonnoksen jälkeen kaavaan on tehty kiitettäviä muutoksia. Esimerkiksi kaavakartan aluerajausmerkinnät (rky, ma/vk) ovat nyt hyvin havaittavissa. Lisäksi kaavamääräyksiä on täydennetty ja osa inventoinnin kohteista on arvotettu kollektiivisesti (mm. luokka III).

Valtaosa maakunnallista arvoa omaavista ja / tai valtakunnallisesti merkittävälle rakennetun kulttuuriympäristön alueelle (rky) sijoittuvista rakennuskulttuurikohteista on osoitettu kaavamerkinnällä SR-1, rakennussuojelukohde, jolla on paikallista merkitystä (suositus: rakennuksia ei tule ilman pakottavaa syytä purkaa, eikä niiden ulkoasua ja kohteen lähiympäristöä muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas luonne turmeltuu). Kuten museo on jo aiemmin tuonut esille, kaavamerkintä SR-1 ei riittävästi turvaa kohteiden säilymistä. Museo pitää tärkeänä, että kaikki kaava-alueen merkittävät kohteet (kaavaselostus s. 123-124, kohteet 16–33, 35 ja 37) osoitetaan varsinaisella suojelumerkinnällä SR (Rakennussuojelukohde, jolla on valtakunnallista, maakunnallista tai paikallista merkitystä. Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuriympäristöarvojen säilymistä. Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että alueella olevia rakennuksia tai rakennelmia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua saa muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne turmeltuu. Kohteisiin kohdistuvista toimenpiteistä on kuultava museoviranomaista).

Lisäksi osa alueen merkittävistä kohteista, kuten Parppeinvaaralle sijoittuvat Rajakenraalin maja ja museorakennukset sekä Mallitalon (kohde 29) navetta ja Alapihan (kohde 30) aittarakennukset on jääneet kaavassa huomioita. Kulttuuriympäristön turvaamiseksi on tärkeää, että nämä maakunnallista arvoa omaavat kohteet huomioidaan ja suojellaan kaavassa.

Muiden huomioita jääneiden kohteiden osalta museo esittää, että vesitorni (Kappalaisentie 2), Kuuksenvaaran ent. koulu (Kuuksenvaaranatie 20) sekä Parppeinpirtti (Parppeintie 4) osoitetaan kaavassa vähintään paikallisesti merkittäviksi (SR-1). Uudessa vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa kohteilla on todettu olevan maakunnallista arvoa.

Lisäksi museo esittää harkittavaksi paikallishistoriaan ja moderniin rakennusperintöön vahvasti liittyvien Virastotalon (Soihtulantie 7) ja Parppeinkoulun (Pogostantie 15) sekä vaatimattomamman, Ala-Koidan tien varressa sijaitsevan pienen 1900-luvun alun asuinrakennuksen (inventoinnin kohde nro 88) osoittamista SR-1-merkinnällä. Kohteet omaavat seudullista tai paikallista arvoa ja kuvaavat osaltaan alueen kehitystä. Myös Pötöntien eheä pientaloalue (inventoinnin kohde nro 113) kuvastaa aikansa pientaloasumista ja olisi hyvä huomioida esim. aluumerkinnällä /S (Alue, jolla ympäristö säilytetään).

Vastine:

J-P Husson v. 2019 - 2021 tekemässä inventoinnissa on käyty tarkastelemassa myös Pitkälahti ja Viitavalkamo. Joensuussa 25.11.2021 pidetyssä palaverissa (kunta, museo, konsultti) asia esitettiin kohteissa käyntien yhteydessä kuvatut valokuvat näyttäen.

Museon esittämä "aikataulukiire" seuraamuksineen ei pidä paikkaansa; inventointialue on muualtakin kierretty riittävän kattavasti, maastoinventointipäiviä kertyi yhteensä 13, työskennellen yleensä aamusta iltahämärään asti ja valokuvaten inventointialueen rakennettu kulttuuriympäristö tuhansin kuvin, joita on raporttivaiheessa huolellisesti tarkasteltu.

Alueellisen vastuumuseon, kunnan ja konsultin kesken on pidetty Teams-neuvottelu 23.2.2022. Neuvottelun pohjalta yleiskaavaan osoitetaan voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti seuraavat kohteet SR-merkinnällä: Kotimäen koulut (alakoulu ja yläkoulu) (26 nyt), Kauppatie 26, Pirolan piha, Yhtiöntie 8, Kansallistalo (KOHDE 25 nyt), Ylätie 24 a, Kunnalliskoti (kohde 27 nyt), Vanha apteekki (kohde 24 nyt), Lääkärintalo Tohtorila (kohde 23 nyt), Isopappilan riihi, Kreikkalaiskatolinen lainajyvästö (kohde 21 nyt), Kuikanniemen asuinrakennus (kohde 28 nyt). Kuuksenvaaran ent. koulu osoitetaan SR-merkinnällä. Lisäksi uusina kohteina SR-1- merkinnällä osoitetaan seuraavat kohteet: Parpeinvaaran museorakennukset ja rajakenraalin maja.

Kaikkia vastuumuseon esittämiä kohteita ei osoiteta SR eikä SR-1-merkinnöin, koska mm. kunnalla ei ole realistisia mahdollisuuksia ylläpitää ja kunnostaa kaikkia omistamiaan rakennuksia. Ko. kohteille ei löydy myöskään ostajia samoista syistä. Rakennukset ovat siten osin tulleet ns. käyttökaarensa loppuun.

Pötöntien yhtenäiselle asuinalueelle osoitetaan /s-merkintä (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Kaavamerkinnot ja -määräykset

Kaavamerkintöihin ja -määräyksiin museo edellyttää seuraavia tarkennuksia.

Mekrijärven tutkimusasema sekä Sissola (runonlaulajan kotitalo) ovat rakennusperintölailla suojeltuja ja se tulee osoittaa kaavassa.

Ympäristöministeriön yleiskaavamerkintäoppaassa (Yleiskaavamerkinnot ja – määräykset, opas 11, s. 109) rakennussuojelulain suojaamat kohteet esitetään merkittäväksi kaavamerkinnällä SRS, rakennussuojelulain nojalla suojeltu kohde. Merkinnällä osoitetaan rakennussuojelulla suojeltu rakennus/kohde/rakennusryhmä/ alue. Merkinnän kaavamääräyksessä on syytä mainita seuraava: Aluetta koskevat suojelumääräykset on annettu aluetta koskevassa rakennussuojelulain mukaisessa suojelupäätöksessä. Alueen ympäristön historialliset ominaispiirteet tulee säilyttää suojelupäätöksen määräysten mukaisesti.

Kirkkolaeilla suojeltujen kohteiden osalta tulee tehdä seuraavat muutokset: Ortodoksinen pappila (kohde 3) ei ole ko. lailla suojeltu, vaan kohde piharakennuksineen (joita kirkkolaki ei turvaa) tulee osoittaa suojelluksi SR-kaavamerkinnällä.

Kuten museo on jo aiemmassa lausunnossaan tuonut esille, kaavakartasta puuttuvat maakunnallisesti merkittävien maisemien (Ilomantsinjärven vaaramaisema sekä Mekrijärven kylämaisema, ma/mm) aluemerkinnot. Museon käsityksen mukaan Ilomantsinjärven vaaramaisema on huomioitu useana erillisenä vaara- ja perinnemaisemana (kulttuurimaisemana). Museo pitää ratkaisua asianmukaisena, mutta toivoo, että maakunnallisesti merkittävät maisemat tulevat kokonaisuudessaan merkityiksi - myös Mekrijärven osalta.

Museo esittää vielä, että kaava-alueen rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyen järjestettäisiin työneuvottelu tai arvottamiskokous, jossa nyt arvottamatta jääneet kohteet (luokka II) käytäisiin läpi. Työneuvottelussa olisi hyvä olla mukana kunta, kaavoittaja, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, alueellinen vastuumuseo sekä tarvittaessa Museovirasto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

Vastine:

Yleiskaavaan tehdään seuraavat merkintätekniset muutokset lausunnon mukaisesti:

- Mekrijärven tutkimusasema sekä Sissola (runonlaulajan kotitalo) osoitetaan SRS-merkinnällä.
- Ortodoksinen pappila osoitetaan suojelluksi SR-kaavamerkinnällä.
- Ilomantsinjärven vaaramaisema sekä Mekrijärven kylämaisema maakunnallisesti merkittävät maisemat aluemerkinnoin.
- Esitetty työ- / arvottamisneuvottelu on pidetty 23.2.2020 (Teams-neuvottelu).

3. Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto 21.1.2022

Kaavassa osoitetaan suhteellisen vähäinen määrä uutta rakentamista. Suurin osa uudesta rakentamisesta osoitetaan nykyiselle kirkonkylän asemakaavoitetulle alueelle. Kirkonkylän asemakaavoitetun alueen ulkopuolelle ei osoiteta uutta asuinrakentamista ranta-alueita lukuun ottamatta. Rantarakentamisen osalta kaava mahdollistaa n. 50 % lisää rakennuspaikkoja, eli n. 90 kpl uusia rakennuspaikkoja.

Kaavakartassa on esitetty kevyen liikenteen yhteistarpeita maanteiden 514 ja 522 olemassa olevien kevyen liikenteen väylien jatkoiksi. Kaavaselostuksessa on arvioitu, että kaavan liikenteelliset vaikutukset ovat vähäiset vähäisestä uuden rakentamisen määrästä johtuen ja koska uusi rakentaminen sijoittuu pääasiassa olevien tie- ja katuverkostojen välittömään läheisyyteen. ELY-keskus pitää hyvänä, että yleiskaavan hyväksynnän jälkeen on tarkoitus uudistaa asemakaavaa. ELY-keskus pitää myös hyvänä, että kaavaselostuksessa on kattava selvitys kaava-alueen ja sen ympäristön virkistys- ja matkailureiteistä.

P-S ELY-keskuksella ei ole huomautettavaa kaavaehdotukseen.

4. Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen lausunto 26.1.2022

Kaavan rakenne

Kaavaehdotuskarttaan on osoitettu punaisella katkoviivarajauksella asemakaavoitettava alue (asemak). Merkintää ei ole kuvattu eikä sen sisältöä selostettu kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä. Kaavanlaatijan vastineessa ELY-keskuksen kaavaluonnoksesta antamaan lausuntoon todetaan, että "rajausta on tarkennettu ja se on periaatteellinen". Merkintä tulee kuvata ja sen ohjausvaikutus ja sitovuus selventää kaavan merkinnöissä ja määräyksissä.

Yleisiin kaavamääräyksiin on myös lisätty maininta, että rakennusluvut voidaan myöntää suoraan yleiskaavan perusteella taajama- ja ranta-alueiden ulkopuolisilla jo olevilla haja-asutusluonteisilla rakennuspaikoilla. Kaavamääräyksissä rakentamisen osalta on annettu määräyksiä sekä asemakaava- että taajama-alueen ulkopuoliseen rakentamiseen. ELY-keskus katsoo, että kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä tulee selkeästi tuoda esille, mille alueelle rakentamisen ohjaamiseksi tulee laatia asemakaava ja käsittääkö taajama-alue asemakaavoitettavaksi tarkoitettun alueen.

Kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä on kohta "uudet tai merkittävästi täydentyvät alueet", joilla alueiden toteuttaminen edellyttää asemakaavan laadintaa. Tämän merkinnän kuvaustapaa ei kuitenkaan ole esitetty merkinnöissä ja määräyksissä.

Kaavamerkintöjen ja -määräysten mukaisesti AO-merkintä tarkoittaa erillispientalojen asuinaluetta asemakaava-alueen ulkopuolella. Vepsänmäen alueen eteläosassa kuitenkin yksi AO-rakennuspaikka sijoittuu asemakaavoitettavan alueen sisäpuolelle, jolloin kaavamääräys ei ELY-keskuksen tulkinnan mukaan koske tätä rakennuspaikkaa, ja rakennusluvan myöntäminen vaatii poikkeamisluvan tai asemakaavan laadinnan.

ELY-keskus toistaa luonnosvaiheessa lausumansa T- ja P/RM-alueille osoitettujen ympyrämerkintöjen suhteen. Merkintöjen ja määräysten mukaan näiden ympyröiden kuvaus on "Olevat rakennuspaikat (asunnot/mökkit asemakaavoitettavan alueen ulkopuolella)." Onko siis esimerkiksi T-alueella vastoin sen kaavamääräystä, joka ei mahdollista asumista, olemassa oleva asuinrakennuspaikka?

Asemak-rajauksen ulkopuolisille T- ja TY-alueille ei ole osoitettu kaavassa rakennusoikeutta. Yleisten määräysten mukaan "Rakennusluvut voidaan lisäksi myöntää suoraan yleiskaavan perusteella taajama- ja ranta-alueiden ulkopuolisilla yleiskaavassa osoitetuilla olevilla haja-asutusluonteisilla rakennuspaikoilla". T- ja TY-alueiden luvittamisesta ei mainita mitään. ELY-keskus tulkitsee kaavan merkintöjä ja määräyksiä siten, että em. asemak-rajauksen ulkopuolisilla T- ja TY- alueilla yleiskaavaa ei käytetä rakennusluvan myöntämisen perusteena ja rakennuslupa vaatisi aina myös poikkeamisluvan.

ELY-keskuksen kaavaluonnoksesta antaman lausunnon vastineessa todetaan, että "asemakaavoitettavan taajaman yhteydessä TY-alueiden yleiskaavaa tarkemmassa suunnittelussa tulee luonnollisesti ottaa huomioon ko. toimintojen ohjaaminen ja toteutus siten, ettei teollisesta toiminnasta aiheudu merkityksellisiä ympäristöhaittoja lähialueiden muulle maankäytölle". Tämä jättää edelleen avoimeksi sen, kuinka asemak-rajauksen ulkopuolisella TY-alueella varmistetaan se, ettei toiminta aiheuta ympäristöhaittoja.

Kartiskolahden ympäristön kaavamerkintöjä tulee tarkastaa. Pohjaväri on MU-alueen vihreän sävy, mutta alueella on myös M-kaavamerkintää, jolla merkintöjen ja määräysten mukaan tulisi olla erilainen vihreän sävy.

Vastine:

Yleiskaavaa täsmennetään seuraavasti:

- Asemakaavoitettavan alueen rajausta tarkistetaan. Rajausta on periaatteellinen.
- "Uudet tai merkittävästi täydentyvät alueet" -merkinnän kuvaustapaa selkiytetään.
- Asemakaavoitettava-alue rajausta muutetaan Vepsänmäen eteläosassa ko. AO-alueen osalta.
- Aluevarausmerkinnät osoittavat yleiskaavan luonteesta johtuen alueiden pääkäyttötarkoituksen; näin ollen alueilla voi olla muutakin maankäyttöä.
- Lausunnossa mainitut haja-asutusalueelle sijoittuvat T- ja TY- alueet ovat jo toteutuneita alueita. Kunta pystyy kyllä käsittelemään ko. alueiden mahdolliset rakennusluvut suoraan yleiskaavan ja normaalin rakennuslupakäsittelyn pohjalta, ilman poikkeamislupamenettelyä.
- TY-merkintään lisätään maininta " Toimintojen ohjaaminen ja toteutus tulee suunnitella siten, ettei teollisesta toiminnasta aiheudu merkityksellisiä ympäristöhaittoja lähialueiden muulle maankäytölle." Eli asemakaava- ja/tai rakennuslupavaiheessa asia tulee selvittää, jotta lupa voidaan myöntää.
- Karistolahden alueella mainittu väri tarkistetaan kohdilleen.

Rantarakentaminen

Kaavassa on osoitettu 93 uutta rantarakennuspaikkaa. Rantojen rakentamisen ohjaaminen perustuu kaava-alueen erilaisille rantavyöhykkeille laadittuihin mitoitusperusteisiin. Rakennusoikeuksien

tasapuolisen jaon perusteena käytetään kaavaselostuksen mukaan emätilaperiaatetta vuoden 1969 poikkileikkausajankohdalla, rantaviivan muuntamisessa puolestaan nk. Etelä-Savon mallia. Kaavaselostuksen sisällysluettelossa emätilaselvitys mainitaan liiteluettelossa, mutta sitä ei ole edelleenkaan liitetty nähtävillä pidettäviin kaava-asiakirjoihin. Maanomistajien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi ja sen toteutumisen arvioimiseksi emätilaselvitys tulee olla osana kaava-aineistoa osallisten vapaasti luettavissa. Luonnosvaiheen tavoin ELY-keskus pyytää liittämään selvityksen kaava-asiakirjoihin.

Emätilaselvitystaulukossa on kunkin emätilan lohkotilat esitetty emätilan (monissa tapauksissa jo lakanneilla) kiinteistötunnuksilla. Tämä esitystapa ei mahdollista selvityksen tarkempaa tarkastelua, kun yksittäistä lohkokiinteistöä ei voi aineistosta tunnistaa ja löytää.

Vastine:

Ranta-alueiden tilarekisteri on yksi kaavaselostuksen liitteistä. Ne ovat kaikkien maanomistajien käytettävissä ja aina tarvittaessa niiden sisältöä voidaan avata maanomistajille. Taulukkoon sisältyy kaikki ranta-alueen tilat kiinteistötunnuksineen sekä niille emätilatunnus. ELY-keskukselle on vahingossa toimitettu taulukko, jossa nykyiset tilat ovat jääneet pimentoon. Tosin emätilakohtainen ratkaisu on ollut siinäkin nähtävissä.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Kaavaselostuksessa esitellään Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 1. vaiheen rakennusperintökohteita. Kaavaa ei ole kuitenkaan vielä hyväksytty eikä näin ollen kohteita ratkaistu kaavalla. ELY-keskuksen mielestä kaavaselostuksessa olisi esiteltävä ne maakuntakaavan kohteet, jotka ovat hyväksytyssä ja lainvoimaisessa kaavassa.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY-alueiden) oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksiin, joista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 24 § 2 mom.).

Monia rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen arvokkaita RKY-alueilla olevia rakennuksia – joiden joukossa on myös maakuntakaavan kohteita – on osoitettu merkinnällä SR-1. Sen kaavamääräys on suosittava (esim. rakennuksia ei tule ilman pakottavaa syytä purkaa). Ratkaisu ei tue valtakunnallisten alueidenkäytön huomioon ottamista maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n tarkoittamalla tavalla.

ELY-keskuksen mielestä monet SR-1-kohteet tulisi osoittaa suojeltuina kohteina merkinnällä SR.

Maakuntakaava ja maakunnallisesti merkittävät asiat

Voimassa olevassa maakuntakaavassa suunnittelualueelta on osoitettu seuraavat maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet: Hassila, Kino Mantsi, sekä Mallitalo, Alapiha, Kuikanniemi sekä Parpeinvaaran museorakennukset ja rajakenraalin maja. Nämä kohteet ja niiden status sekä suunnittelumääräys tulisi mainita kaavaselostuksessa.

Kaikki maakuntakaavan kohteet on osoitettu kaavaehdotuksessa merkinnällä SR-1, joka ei estä rakennusten purkamistoimia. Maakuntakaavan rakennusperintökohteiden suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti. Lisäksi kaavamääräyksen mukaan on vaalittava kohteiden kuvauksissa olevien kulttuuriarvojen säilymistä.

ELY-keskuksen mielestä kaavamerkintä SR-1 ei riittävästi turvaa maakuntakaavakohteiden arvojen säilymistä. Maakuntakaavan kohteita tulisikin tarkastella erityisesti suojelukohteina, tässä tapauksessa SR-kohteina. Mikäli suojelulle SR-merkinnällä ei ole edellytyksiä, tulisi ratkaisut perustella.

Rakennettua kulttuuriympäristöä koskevassa selvityksessä (2021) todetaan maakuntakaavan rakennusperintökohteiden yhteydessä seuraavaa: ”Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.”

Virheellinen ilmaisu on korjattava, sillä kohteiden maakunnallinen merkittävyys on osoitettu voimassa olevassa maakuntakaavassa. Kulttuuriympäristöohjelmatyössä ei ole määritelty tai arvioitu maakunnallisesti arvokkaita rakennetun kulttuuriympäristön kohteita, mutta ohjelma on yksi dokumentti, jossa kohteita on lueteltu ja esitelty.

Lakisuojelukohteet

Kahden kirkkolain sekä lailla rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (rakennusperintölaki) nojalla suojellut rakennukset tulee todeta kaavakartalla. Niiden suojeleminen on jo ratkaistu, ja suojeleminen on voimassa riippumatta osayleiskaavasta.

Kirkkolain ja lailla ortodoksisesta kirkosta suojellut kohteet on osoitettu kaavassa merkinnöillä SRK ja SRK-1. Kaavassa Laki ortodoksisesta kirkosta -merkinnän alle on osoitettu kohde nro. 3 eli Kirkkotie 17, Ortodoksinen pappila (kohteet 57.–60.). Kohde ei ole kuitenkaan suojeltu lailla ortodoksisesta kirkosta. Virhe tulee korjata. ELY-keskuksen mielestä ortodoksinen pappila tulee osoittaa merkinnällä SR.

Kohteet numero 6 (Sissola, runonlaulajan kotitalo) ja kohde numero 7 (Mekrijärven tutkimusasema) on osoitettu merkinnällä SR. Kyseiset kohteet on suojeltu rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla (2010/498), minkä vuoksi ne tulee osoittaa omalla kaavamerkinnällään ja -määräyksellään. Kohteella ei tule olla kahta päällekkäistä suojelumerkintää.

Rakennusperintölaki-kohteiden kaavamääräyksessä on todettava, että kohde on suojeltu rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla (2010/498) ja että rakennuksiin kohdistuvissa toimenpiteissä on kuultava Museovirastoa. Alla olevasta karttaotteesta käyvät ilmi ne yksittäiset rakennukset, jotka kuuluvat Sissolan rakennusperintölailla suojeltuun kohteeseen (punaiset kohdemerkinnät).

SR-kohteet

ELY-keskuksen mielestä seuraavat kohteet tulee osoittaa SR-kaavamerkinnällä:

- 16. Kauppatie 26, ent. Pirolan piha
- 17. Kauppatie 41, ent. PK-osuuskauppa
- 19. Kauppatie 9, Kino Mantsi
- 20. Hassila
- 23. Kirkkotie 18
- 23. Kirkkotie 20
- 25. Kansallistalo (ja piharakennus)
- 26. Kotimäen koulut, nykyään Katri Vala -kulttuurikeskus ja Kotimäen pitotupa
- 27. Kunnalliskoti
- 28. Kuikanniemi
- 22. Protola, vanha ortodoksinen pappila / ent. nimismiehen virka-asunto
- 3. Ortodoksinen pappila
- 29. Ikolanmäentie 4
- 30. Kirvesvaarantie 20a, Alapiha
- Parppeinvaara, Rajakenraalin maja ja museorakennukset
- 18. Kauppatie 43, ent. Enso-Gutzeitin asuinrakennus
- 31. ent. maatalousoppilaitoksen henkilökunnan asuinrakennus
- 32. Kauppatie 32 b
- 21. Ortodoksinen lainajvästön viljamakasiini
- Kuuksenkaari, ei noteerattu
- Parppeintie 4, Parppeinpirtti
- Kappalaisentie 2, vesitorni
- Ala-Koidan tie (noin) 54

Aluekohteet

ELY-keskus esittää, että /S-kaavamerkinnällä osoitettaisiin seuraavat aluemaiset kohteet: Ryökkylä ja Pötöntien pientaloalue.

Arvottaminen

Rakennusperintökohteita arvotettiin 25.11.2021. Arvottamiskokouksessa läsnä olivat Mikko Westman (Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo), Pekka

Piiparinen (Pohjois-Karjalan ELY-keskus), J-P Husso (inventoija) ja Jorma Harju (Kaavaharju). Arvottamiskokouksessa arvotettiin III-luokan aiemmat, luonnosvaiheen kohteet. Osa näistä päätyi ehdotusvaiheessa SR- ja SR-1-kohteiksi, toisin sanoen kollektiivinen arvottaminen muutti monen kohteen arvostatusta.

Sen sijaan kollektiivista arvottamista ei ole tehty luokan II, voimassa olevan maakuntakaavan eikä maakuntakaavan ehdotusvaiheen kohteista. 25.11.2021 pidetyn työ- ja arvottamisneuvottelun jälkeen ELY-keskus jäi käsitykseen, että kaavan ehdotusvaiheessa suoritettaisiin luokan II kohteiden arvottamiset. II luokan kohteiden arvottaminen olisi tärkeää siksi, että luokassa II on voimassa olevan maakuntakaavan ja RKY-alueiden rakennuksia. Ennen arvottamisryhmän kokousta olisi syytä pitää työneuvottelu rakennetun kulttuuriympäristön asioista.

Arvottamisen yhteydessä tapahtuva suojelukohteiden uudelleenarviointi voi tarkoittaa kaavaehdotuksen uudelleen nähtäville asettamista tai omistajien kuulemismenettelyä. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 32 § toteaa seuraavaa: ”Jos kaavaehdotusta on olennaisesti muutettu sen jälkeen, kun se on asetettu julkisesti nähtäville, se on asetettava uudelleen nähtäville. Uudelleen nähtäville asettaminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos muutokset koskevat vain yksityistä etua ja niitä osallisia, joita muutokset koskevat, kuullaan erikseen.”

Vastine:

Rakennuskulttuuriselvityksen virheellinen viittaus Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelmaan korjataan.

Alueellisen vastuumuseon, kunnan ja konsultin kesken on pidetty Teams-neuvottelu 23.2.2022. Neuvottelun pohjalta yleiskaavaan osoitetaan voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti seuraavat kohteet SR-merkinnällä: Kotimäen koulut (alakoulu ja yläkoulu), Kauppatie 26, Pirolan piha, Yhtiöntie 8, Kansallistalo, Ylätie 24 a, Kunnalliskoti, Vanha apteekki, Lääkärintalo Tohtorila, Isopappilan riihi, Kreikkalaiskatolinen lainajvästö, Kuikanniemen asuinrakennus. Kuuksenvaaran ent. koulu osoitetaan SR-merkinnällä.

Lisäksi uusina kohteina SR-1-merkinnällä osoitetaan seuraavat kohteet: Parpeinvaaran museorakennukset ja rajakenraalin maja.

Kaikkia P-K ELY-keskuksen esittämiä kohteita ei osoiteta SR eikä SR-1-merkinnöin, koska mm. kunnalla ei ole realistisia mahdollisuuksia ylläpitää ja kunnostaa kaikkia omistamia rakennuksia. Kohteille ei löydy myöskään ostajia samoista syistä. Rakennukset ovat siten osin tulleet ns. käyttökaarensa loppuun.

Pötöntien yhtenäiselle asuinalueelle osoitetaan /s-merkintä (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Luontokohteet

Luonnonsuojelun kannalta arvokkaat kohteet on otettu kaavaehdotuksessa hyvin huomioon ELY-keskuksen kaavaluonnoksesta antaman lausunnon mukaisesti.

Luo-2-kohteita ei ole kaavamääräyksellä tarkemmin määritelty. Luontoselvityksen mukaan nämä kohteet ovat muita kuin vesilain, metsälain tai luonnonsuojelulain mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä, mutta niiden huomioon ottaminen kaavassa on kuitenkin tärkeää luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi soidensuojelun täydennys ehdotuksen kohteet, pienet vanhan metsän saarekkeet ja pienialaiset luonnontilaiset suot. Kaavamerkintää olisi hyvä täsmentää esimerkiksi seuraavasti: ”Alueella on luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä, jotka tulee säilyttää luonnontilaisina”. Soidensuojelun täydennys ehdotukseen kuuluva Kätkäjärven kaakkoispuoliset suot -kohde on osoitettu kaavassa osittain SL-merkinnällä ja osittain luo-2-merkinnällä, mutta kohteeseen sisältyvä Maksimaistensuo ja Papinlamminsuon eteläosa ovat jääneet merkintöjen ulkopuolelle. Kaavakarttaa tulisi näiltä osin täydentää vastaamaan suojeluehdotusrajausta.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on osoitettu kaavassa ja kaavamääräysten mukaan alueiden maisema-arvot tulee säilyttää. Maakunnallisesti arvokkaiden alueiden kaavamääräyksen mukaan uusi rakentaminen tulee sovittaa perinteiseen vaaramaisemarakentamiseen. Myös valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen osalta tulee määräystä täydentää vastaavasti (uusi rakentaminen tulee sopeuttaa olemassa olevaan rakennuskantaan).

MY-alueiden kaavamääräystä olisi hyvä tarkentaa lisäämällä määräyksen maininta siitä, että metsänhakkuu on maisemallisten ja muiden ympäristöarvojen säilymiseksi suoritettava alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla.

Natura 2000-verkoston kuuluvien alueiden kaavamääräystä tulisi täsmentää muotoon ”Toimenpiteillä ei saa heikentää Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja”.

Vastine:

Luo-2 merkintään lisätään seuraava lause: Alueella on luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä, jotka tulee säilyttää luonnontilaisina.

Maksimaistensuo ja Papinlamminsuon eteläosa osoitetaan Luo-2 rajauksella.

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen määräystä täydennetään seuraavalla lauseella: Uusi rakentaminen tulee sopeuttaa olemassa olevaan rakennuskantaan.

MY-kaavamääräykseen lisätään seuraava lause: Metsänhakkuu on maisemallisten ja muiden ympäristöarvojen säilymiseksi suoritettava alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla.

Natura 2000 kaavamääräystä täsmennetään: Toimenpiteillä ei saa heikentää Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja.

KAVAEHDOTUKSESTA JÄTETYT MUISTUTUKSET (TIIVISTETTYINÄ) JA VASTINEET NIIHIN**1. Ilomantsin ev.lut. seurakunta 10.1.2022:**

Ilomantsin evankelisluterilainen seurakunta esittää kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaavan kaavaehdotukseen seuraavaa:

Seurakunnan omistaman tilan Yläkontu 59:13 osalta seurakunta ei hyväksy maanomistajana ko. ns. Hutunniemen alueen kaavaehdotusta. Seurakunta maanomistajana vaatii, että ns. Hutunniemen alueen kaavaehdotus tehdään 21.2.2013 tehdyn Pöyryn/Jorma Harjun laatiman Hutunniemen alueen kaavaehdotus luonnoksen mukaisena (kuva alla).

Vastine:

Nähtävillä jo olleessa kaavaehdotuksessa Hutunniemen alueelle sm- ja rky-alueiden ulkopuolelle on voitu osoittaa pienialainen (noin 2 ha suuruinen) aluevaraus uudelle pientalovaltaiselle asuinalueelle (AP). Nyt esitettyä lisä AP-aluetta ei voida mahdolliselle muinaismuistoalueelle (sm). Muinaismuistoaluetta koskettaa muinaismuistolaki, joka ei mahdollista ko. alueelle rakentamista tai muutakaan kajoamista.

Seurakunnan kanssa käydyn keskustelun perusteella Enontien varren hautausmaan siunauskappelista poistetaan SR-1-merkintä.

2. Eija Irene Hiltusen muistutus 23.1.2022 :

Kuuksenkaarella ei ole kaavassa suojelumerkintää. Esitän, että se liitetään rakennussuojelun piiriin SR-1 merkinnällä kohteena, jolla on paikallista merkitystä. Kuuksenvaaran kansakoulu rakennettiin 1914. Koulua laajennettiin 1928, jolloin se sai nykyisen ulkoasunsa kahdella kuistinomaisella sisäänkäynnillä. Viimeksi tehdyn inventoinnin jälkeen, vuonna 2021, rakennuksen pihan puolen päätyyn on tehty talon muotokieltä kunnioittava kuisti, mikä lisää kohteen historiallista kerrosteisuutta ja paikallista merkitystä. Kuistin kaikki kahdeksan ikkunaa ovat toisen suojelukohteen, Kotimäen koulun alkuperäisiä, yli satavuotiaita ikkunoita. Laajennusosan perustukset on tehty Ilomantsin mustasta kivistä käsin lohkomalla. Laajennuksen on suunnitellut ilomantsilainen arkkitehtisuunnittelija Arto Liimatta.

Vastine:

Merkinnästä on keskusteltu omistajien kanssa ja sovittiin, että Kuuksenkaaren vanha kansakoulu osoitetaan SR-merkinnällä.

3. Kari Turusen muistutus 19.1.2022:

Maisemallinen arvo tontilla on heikentynyt edellisen omistajan aikana. Entiselle peltoaukealle on kasvanut koivuntaimia, jotka ovat jo 4 – 5 metrisiä eli peittävät kohta maisemaa huomattavasti. Kaavaluonnoksessa oleva maisemallinen kohde ei mielestäni pidä enää paikkaansa.

Rakennushistoriallisesti merkittävä pihapiiri on jaettu useampaan kiinteistöön ja kiinteistön 146-406-5-235 alueelle jäänyt vanha hirsinavetta on edennyt niin huonoon kuntoon, että se tulee varmaan sortumaan kasaan ihan lähivuosina.

Edellä mainittuihin asioihin viitaten pyydän poistamaan tulevasta kaavasta maisemallisen arvon merkinnän edellä mainitulta kiinteistöltä. Samoin pyydän poistamaan rakennushistoriallisesti merkittävän pihapiirin merkinnän edellä mainitulta kiinteistöltä. Kiinteistöllä sijaitseva asuintalo on rakennettu 1994.

Vastine:

Kaikki ko. alueelle ja kohteeseen liittyvät kaavamerkinnot (MA, ma/p, SR-1) ovat informatiivisia ja suositusluonteisia. Ne eivät siis pakota ko. maisemallisten tai muiden arvojen säilyttämiseen, jos vallitseva tilanne kohteissa ei sitä mahdollista.

4. Sauvo Henttosen muistutukset 21.1.2020:

Selvityksessä on ristiriita valtakunnallisten rakennettujen kulttuuriympäristöjen (rky) ja niillä sijaitsevien rakennusten välillä siten, että rakennukset kuten kirkot ja pappilat on merkitty maakunnallisesti merkittäviksi, vaikka ne sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävillä alueilla. Maakuntakaavassa kirkot on arvioitu valtakunnallisiksi. Maakuntakaavan rakennussuojelukohteita ei ole viety kaavakartalle, mikä on selkeä puute.

Kohteella 69 (Sonkajan tsasouna) ei ole historiallista arvoa, koska se on varsin uusi rakennus. Sillä olisi historiallinen merkitys, jos se olisi rakennettu alkuperäisen tsasounan paikalle.

Rakennuskohteista puuttuvat Sonkajan Tuomarilan talo ja sen luhtiaitta (Henrik Renqvistin syntymäkoti) ja luterilaisen seurakunnan äskettäin korjattu riihi Pappilanvaaralla.

Luonnon osalta suurin puute näkyy Hullarinsuon ja Ilomantsinsuon ohittamisessa. Nämä suot ovat olleet soidensuojelun täydennysohjelmassa kohde 9001 (Ympäristöministeriön raportteja 26/2015, s. 153). Näillä soilla on tavattu mm. erittäin uhanalaisia (CR = critically endangered) suokukkoja. Nämä suot ovat myös erittäin merkittäviä maisemassa kirkonkylältä päin nähtynä. Kaavaselostuksessa suot mainitaan nimellä Ilomantsinjärven suot, mutta kaavamerkintä rajauksineen puuttuu.

Vastine:

Kaikki mainitut arvokkaat rakennukset, kuten kirkot, pappilat on osoitettu tiukimmilla SR tai SRK-suojelumerkinnöillä kaavaan.

Voimassa olevan maakuntakaavan ja yleiskaavan SR-kohteet on käyty läpi yhdessä alueellisen vastuumuseon, P-K ELY-keskuksen, konsultin ja kunnan kanssa. Pääosa kohteista osoitetaan SR-kohde-merkinnöin. Todettakoon, ettei maakuntakaavat suoraan ota kantaa rakennusten suojelumerkintään. Pappilanvaaran riihi osoitetaan SR-merkinnällä.

Ilomantsinjärven suot (Hullarinsuo ja Ilomantsinsuo) on osoitettu kaavaehdotukseen Luo-2 katkovii-varajauksin (kaavamerkintä ei siis puutu).